

Avrupa Büyük Devletleri İttihat ve Terakkiyi Neden Sevmiyordu?

Prof. Dr. Sina Akşin
19 Nisan 2008

OSMANLI BANKASI
ARŞİV VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ

Garanti Bankası kuruluşudur

http://www.obarsiv.com/cagdas_turkiye_seminerleri_0708.html

Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi'nde yapılan konuşma metni, araştırmacıların kişisel kullanımları için web sayfamıza konulmaktadır. Bu konuşma metinleri, ticari amaçlarla çoğaltılıp dağıtılamaz veya Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi'nin izni olmaksızın başka kurumlara ait web sitelerinde veya veritabanlarında yer alamaz.

Avrupa'nın Büyük Devletleri İttihat ve Terakki'yi Neden Sevmiyordu?

Sina Akşin

İttihat ve Terakki mekteplilerin siyasal örgütüdür. Bu mektepler II. Mahmut'un kurduğu önce Tıbbiye (1827) sonra Harbiye, II. Mahmut'tan sonra Mülkiye ve benzeri Batı tipi okullardır. Lise tarih kitaplarından belki hatırlarsınız, daha önce birtakım okullar, mühendishaneler vardır, ama bunlar pek ciddi kurumlar değildi. Çağcıl modern insanı, yeni Osmanlı'yı yetiştirecek olan okulları ilk defa II. Mahmud kurdu. İlginç bir şekilde Avrupa'yı değil Mısır'ı taklit ediyordu, tabii Mısır da Avrupa'yı taklit ediyordu. İttihat ve Terakki bu okul öğrencileri ve mezunlarının bir örgütüydü.

İttihat ve Terakki'nin amacı neydi? İttihat ve Terakki'nin amacı hasta adamı diriltmekti. (Batı Osmanlı Devletini "hasta adam" olarak değerlendiriyordu.) Nasıl yapacaklardı bu işi? Osmanlı ve Türk Müslüman halkı çağcıl modern bir topluma dönüştürmek, daha teknik bir tabirle "burjuva demokratik devrimi" yapmak, kapitalizmi, demokrasiyi ve Aydınlanmayı getirmek istiyorlardı. Bunların hepsi birbiriyle son derece ilişkili kavramlar ve düşüncelerdir. İttihat ve Terakki sevilmeyen bir örgüttür; bugün de Türkiye'de fazla sempati toplamaz. Padişah taraftarları, başka bir deyişle Türkiye'de şeyhlik ve ağalık düzenini benimseyenler "Bizim ulu hakanımızı tahttan indirdiler" diyerek İttihat ve Terakki'den nefret ederler. Atatürkçülerin birçoğu da yine "Bu adamlar Atatürk'e suikast yaptı" diyerek böyle bir nefret ifade ederler. Biliyorsunuz 1926'da İzmir suikasti bazı eski İttihatçılar tarafından yapılmıştı. Aslında bu anlamsız bir eleştiridir, çünkü İttihat ve Terakki çoktan kapatılmıştı, hukuken yoktu, kaldı ki Atatürk'ün kendisi de eskiden İttihatçıydı.

II. Cumhuriyetçilere gelince, onlar da hiç hoşlanmaz İttihat ve Terakki'den. Örneğin Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası* adlı romanında gaddar, melun bir İttihatçı tipi vardır. Sonuçta İttihat ve Terakki'yi Türkiye'de seven pek yok gibidir. Avrupalılar da pek sevmemekle birlikte 23 Temmuz 1908'de Rumeli'de devrim yapıp hürriyet ilan edilmesini çok iyi karşıladılar, fakat bu fazla sürmedi.

Şimdi size bir Fransız yazarı René Pinon'un düşüncelerini özet olarak nakledeceğim.¹ 1908'de Hürriyetin ilanından kısa süre sonra *Revue de Mondes* dergisinde çıkan yazılarında Pinon özetle şöyle diyordu: “Türkiye edilgin ve kaderine razı sanılırken birdenbire canlılığını gösterdi. Kaderine egemen olma ve kendi imkânlarıyla ilerleme hususunda kararını açıkladı. Türkiye'nin olumlu yönleri bilinmekte, fakat üst düzeylerdeki çürümüşlüğü bütün topluma yayılıp yayılmadığı merak edilmekteydi. Hareket askeri bir komplo olarak başladı, ulusal bir bayram olarak devam ediyor.” Dikkat ederseniz bir “askeri komplo” yorumu söz konusudur. “Sonuçları bu denli önemli olmayı vaat eden, bu denli kolaylık ve yalınlıkla gerçekleşen, bu denli genel tasvip bulan az ihtilal olmuştur tarihte.” Gerçekten de müthiş bir coşku ve dayanışma içerisinde gayrimüslimler, papazlar, hahamlar, imamlar kol kola giriyor, çeteler “Hürriyet geldi” diye dağlardan inip çetecilikten vazgeçiyordu.

Pinon bazı sorular sorar ve cevap bulmaya çalışır: “Abdülhamit ne olacak? Şimdilik yerinde fakat çekilebilir, kaçabilir, suikaste kurban gidebilir. Türk ihtilali kime yarayacak? Birçok dedikodular var, ama belki de Türkler dışında kimseye yaramayacaktır.” Dikkat ederseniz burada hemen ihtiyat payı koymaya başlamış yazar. “Bağdat demir yolu sözleşmelerinin gözden geçirileceği söyleniyor. (Bağdat demiryolu Almanların büyük projesiydi.) “Öte yandan Jön Türkler varsa Jön Mısırlılar da vardır, bu da İngiltere'nin tasasıdır. Türk İhtilali Fransız İhtilalinin kızıdır ve Marseillaise marşı söylenerek yapılmıştır.”

Yazar daha sonra birtakım çekinceler koymaktan geri duramaz: “Fakat İttihat ve Terakki'nin bazı gölgeli durumları yok değildir. Ne denli uğraşsalar, uzlaşmaz ulusçuluklarını tamamen gizleyemiyorlar. Hareketlerinin mutlak olarak adalet ve hakkı temsil ettiklerine inandıkları için onlara karşı her türlü muhalefet, kamunun iyiliğine karşıt bir davranış olarak görünmektedir.”

Böylece “bunlar biraz fanatik, bağnaz” anlamında bir değerlendirmeden sonra ise bir de olay anlatır: “7 Ağustos günü İzmir'de Doktor Nazım şerefine verilen ziyafette, o konuştuğundan sonra birtakım kazılar yapmış olan Arkeolog ve İzmir Maarif Müdürü Naili Bey söz alıp ‘din ve milliyet’ konusunda bazı sorunları dile getirmeye kalkışmıştır. (Anlaşılan

¹ Sina Akşin, “Yüzyıl Boyunca bir Fransız Dergisinde Türkiye İmgesi”, Atatürkçü Partiyi Kurmanın Sırası Geldi (Ankara, İmge Yayınları, 2002).

birtakım itirazlarda bulunmuş.) Bunun üzerine oradakiler üstüne saldırıp salondan çıkarmışlar, merdivenlerden aşağı atmışlar ve bu yüzden kafası yarılmıştır. Dayak burada da devam edecekken bir subay gelip onu kurtarmış, hastaneye kaldırmıştır.” Böyle bir tatsız olay anlatmakla birlikte, gördüğünüz gibi esas itibariyle çok benimser, o kadar ki “Fransız İhtilalinin kızı” ifadesini kullanır.

René Pinon, beş yıl sonra aynı dergide “Asya Türkiye’sinin Yeniden Örgütlenmesi” başlıklı makalesinde ise görüşlerini adamakıllı değiştirmiştir: İttihat ve Terakki Hükümeti tedhiş (terör), sürgün ve darağacı ile ülkeyi yöneten, gizli örgütlenmeye dayalı bir hizipten ibarettir. Liberallerin hayalleri yıkılmış, sofu Müslümanlar Jön Türklerin açık dinsizliklerine karşı tepki içindeydiler. (Liberallerin de, sofu Müslümanların da canına okuyor.) Türkler için karar saati gelmişti; ya imparatorluklarını yepyeni bir anlayışla değiştirip biçimlendireceklerdi, ki bunu yapabilecekleri şüpheliydi ya da kesin olarak mahvolacaklardı. Halklar ne iktisadi ne kültürel ilerleme sağlamayan, yönetime katılma imkânı vermeyen İttihat ve Terakki yönetimini tahammül edilmez buluyorlardı. İttihat ve Terakki güttüğü siyasetle Arnavutların desteğini kaybetmişti. Şimdi sıra Ermeniler ve Araplardaydı. Ermeniler ümitsizlikten kendilerini Rus egemenliği altına sokmaya bile hazırdılar. Peygamber ve halifeleri içinden çıkarmış bir halk olarak, geçmişi tarih karanlıklarında bulunan Araplar kaba ve bayağı, asker eskisi, uygarlığı sanat ve şiir yeteneği olmayan, dua etmek, düşünmek ve şarkı söylemek için Arapça’ya muhtaç olan Türkü küçümsemektedirler. İttihat ve Terakki de son zamanda durumu anlamış ve milliyetçi Arapları tatmin etmek için birtakım çabalara girişmiştir. Osmanlı Devleti Avusturya- Macaristan İmparatorluğu gibi Türk-Arap İmparatorluğu olabilir.”

Pinon’a göre kalan Osmanlı ülkeleri gerçek parlamenter düzen için gereken olgunluğa sahip değillerdir. Kuvvetli bir hükümet lazımdır ama liberal, arabulucu, birleştirici olacak güven ve refahı sağlayacak. Bunun için eşitlik ve adem-i merkezियeti kabul etmelidir. (Adem-i merkeziyet, Prens Sabahattin ve İngilizlerin telkin ettiği yönetim şeklidir.) Yapılacak ıslahat hem genel olup her yerde uygulanmalı, hem de yerel koşullara uyarlanmış olmalı ve devletlerin denetimi altında bulunmalıdır. Dış denetim Avrupa’nın halklara bu ıslahatı garanti etmesi ve uygulamayı gözetim altında tutması anlamına gelir. Gördüğünüz gibi, René Pinon beş yıl sonra tavır değiştirmiş. 1913 tarihli bu yazı, Balkan Savaşı’ndan sonra yazılmış olmalı. “İngilizler İttihat ve Terakki’den daha çabuk döndü. Benim anlayışıma göre 31 Mart Vakasını büyük ölçüde desteklediler ya da çıkardılar; zira ben bunu Prens Sabahattin’in kışkırttığı bir olay olarak düşünüyorum.”

Şimdi size *Times* gazetesinden birkaç yazı özeti sunacağım.² Biliyorsunuz, 31 Mart miladi takvimle 13 Nisan'a denk düşer. 15 Nisan tarihli bu haber de 31 Mart olayını övmektedir: “Türkler hemen hiç kan dökmeyen ve maddi zarar vermeden ordu eliyle yine bir ihtilal yaptılar. Belki asker arasında bazı gericiler vardı ama saflarında Temmuz devrimini yapan subaylar kadar aydınca siyasal kararlar alabilecek olanlar eksik değildi. Bu gibiler İttihat ve Terakki'nin sorumsuz diktatörlüğünün devamının (Dikkat ederseniz “sorumsuz diktatörlük” diyor) devlet için tehlikeli olacağını kanısına iyice varmadan harekete katılmamışlardır. İttihat ve Terakki'nin diktatörce tavırları ve memleketin hızlı bir Batılılaşmaya karşı olması ayaklanmanın nedenidir. Meşrutiyetçi fakat daha muhafazakâr bir yönetime yol açacaktır. İstibdada dönüleceğini hiç sanmıyoruz; Türk halkı ve askerlerine güveniyoruz.”

Diplomatik alanda da o sırada İstanbul'da elçi olan Sir Gerard Lowther, Osmanlı Devleti'ndeki İngiliz konsolosluklarına “Hiç merak etmeyin işler yolunda” diye bir genelge gönderir. *Times*'da ertesini günkü (16 Nisan) yazı yine bu desteğe devam eder ve Tevfik Paşa'nın programını alkışlar: “Durum umut vericidir; bu programla hükümet, ordu ve halkın desteğini kazanırsa Batı Avrupa'nın Osmanlı Meşrutiyeti için beslediği sempatiyi elde edecektir. Nazım Paşa ve Memduh Paşa'nın atanması, Nazım Paşa I. Ordu Komutanı oluyor II. Fırkaya da Memduh Paşa geliyor, bu ılımlı bir muhafazakâr hareket olduğunu bize gösteriyor şeklinde yorumlanır ve Nazım övülür. Kosova'da da o sırada bir ayaklanma çıktı Arnavut-Sırp çarpışması olabilir gibi yorumlar yapılır. Rumeli'den bir Hareket Ordusu lafı kulağa çalınmıştır: Zaten karargâhı Selanik'te olan III. Ordu subayları siyasi etkinlikleri yüzünden iyice bozuldular deniyordu. Viyana'da askeri ataşe olan Hafız İsmail Hakkı Bey de subaysız askerleri küçümseyen bir demeç vermiş, 31 Mart'taki askerleri küçümseyerek “Subaysız askerler ne yapabilir?” demiş. *Times* yazarı da bununla alay etmekte ve “Peki askersiz subaylar ne yapacak?” demektedir.

Bir gün sonra, 17'sinde yine 31 Martçı görüş sürmekte ve Hareket Ordusuna gelince “Hareket Ordusunu resmi çevreler blöf olarak görüyorlarmış” görüşü dile getiriliyordu. Nazım ve Ethem Paşa karakterleri icabı İstanbul yakınına yığınak yapılmasına müsaade etmezler. Avrupa'nın alkışlarını kazanmış İttihat ve Terakki önderleri, tutkuları uğrunda iç savaşa başvurarak memleketleri ve ilkelerine ihanet etmezler inancı belirtiliyordu.

Burada şöyle bir telkin vardır: Demek ki Hareket Ordusunu biraz daha ciddiye almakta, daha önce dalga geçerken şimdi iç savaş çıkartmayın, kardeş kavgası yapmayın,

² Sina Akşin, *31 Mart Olayı* (Ankara, İmge Yayınları).

Hareket Ordusu İstanbul'a girmesin denmektedir. Bu yazıdan 6 gün sonraki başyazı tamamen ağız değiştirmiştir. Hareket Ordusunun başarı olasılığı karşısında söylenen şudur: Her zaman olduğu gibi ordu ülkenin alinyazısını belirleyecek. Ordu kısa zamanda gerçekleştirilen, yığınakla askeri kabiliyeti konusundaki şüpheleri dağıtmıştır. Sıkı yönetimin uzun sürmesi hakkında şüpheler var ama sıkı yönetim uzun sürmemelidir. Siyasal kovuşturma, baskı büyük yanlış ve suç olacaktır. Hareket Ordusunu sanki kabul etmiştir, fakat bir uyarı vardır: Siyasal kovuşturma ya da baskı yapmamak. Benim yorumuma göre şunu demek istemektedir: Derviş Vahdeti'yi asın, askerin başındaki çavuşları da asabilirsiniz, ama daha derine gitmeyin; çünkü derininde Prens Sabahattin ve İngilizler var. Nitekim Hareket Ordusu İstanbul'a girdikten sonra Prens Sabahattin'i göz altına alır. Bunun üzerine İngiliz elçisi hemen tercümanını yollayıp Prens Sabahattin'in salıverilmesi talebini iletir. İttihatçılar bu telkine hemen uyar ve Prens Sabahattin'i salıverirler. Kabak, maşa durumunda olan Derviş Vahdeti ve çavuşların başında patlar.

İttihat ve Terakki'ye karşı nefretin başka bir göstergesi de Trablusgarp Savaşı'dır. 1911 yılında İtalyanlar Trablusgarp'a saldırır, ancak bunu yapmadan önce diğer büyük devletlerin, Almanya, Fransa, İngiltere, Avusturya-Macaristan, Rusya'nın olurlarını alır, ardından Osmanlı hükümetine bir ultimatom gönderirler. Bu ibret verici metinde İttihat ve Terakki suçlanmaktadır. Bu büyük bir terbiyesizliktir, çünkü devletin muhatabı devlet, hükümetin muhatabı hükümettir. Bir partiyi hedef almak pek usulden değildir, ama öyle bir nefret vardır ki demek, buna dikkat edilmemiştir; aksi takdirde, bir ülkenin iç işlerine kolay kolay yapılmayacak bir müdahaledir.

Sözü geçen ultimatomda açıkça İttihat Terakki hedef alınmıştır. Daha sonraki Balkan Savaşı'nı örgütleyen ise İngiltere ve Rusya'dır. Dört Balkan devleti, Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Bulgaristan o sıralarda müthiş bir tepişme içerisindeydi, fakat İngilizler ve Ruslar uğraşp onları bir araya getirirler. Balkan Savaşı'nın başladığı sıralarda İttihat ve Terakki iktidarda değildir, ama onlar bu çalışmalarını yaparken iktidardadır; dolayısıyla diyebiliriz ki İttihat ve Terakki'ye karşı bir çalışmadır bu.

Peki, Almanlar İttihat ve Terakki'nin dostu değil miydi? Almanların durumu karışıktır; Abdülhamit'i desteklemektedirler. Bütün Avrupa'da 1895'te İstanbul'da yaşanan meşhur Ermeni olayları dolayısıyla aleyhinde müthiş bir nefret dalgası oluşan Abdülhamit, Avrupalılar tarafından "Kızıl Sultan" diye damgalanmışsa da Almanlar oralı olmayıp Osmanlı Devleti'yle dostluğu sürdürmüşlerdir. Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm önce gayri resmi bir ziyaret, daha sonra da şaşalı bir resmi ziyaret yapmıştır. Örneğin Sultanahmet parkındaki Alman çeşmesi o vesileyle yapılmıştır. Alman İmparatoru ziyaretini İstanbul'da bitirmeyip

Şam'a, Kudüs'e gitmiş, Kudüs'te hacı olmuş, hatta Selahattin Eyyubi'nin Şam'daki türbesinden çıktığı zaman "Sultan Abdülhamit 300 milyon Müslümanın halifesidir, ben de onun arkadaşayım" demiştir.

Bu halifelik, İslamcılık politikalarına adeta yeşil ışık yakar. Almanya niye bunu yapmıştır? Bildiğiniz gibi Almanya sömürge fukarasıdır; sömürge yarışına sonradan girmiş ve ona bir takım işe yaramaz parçalar düşmüştür. Gücü çok gelişmişse de ona göre bir imparatorluğu ve sömürge sistemi yoktur. Bir çeşit neokolonyalizm (yeni sömürgecilik) anlayışıyla Osmanlı'dan parçalar koparmak değil, bütün Osmanlı'yı iktisaden ele geçirmek istemektedir, ki bu akıllıcadır. Dolayısıyla diğer ülkeler İzmir-Aydın, Mudanya-Bursa, Şam-Beyrut, Hayfa- Kudüs hatlarını, yani iskeleden içerideki önemli bir merkeze demiryolları yaparken, Almanlar bütün imparatorluğu kat edecek bir demiryolu yapımına girişmişlerdir. Emperyalist anlayışta, o zamanlar, bir yerde demiryolu yaptınız mı orası sizin sayılır. Almanlar Berlin-Bağdat demiryolu hattını Bağdat'ta da bırakmayarak Basra'ya uzatma, Basra'yı Hint Okyanusu'nun kapısı, Hindistan yolu yapma niyetindedir ve bunun için Abdülhamit'i el üstünde tutarlar.

İttihatçılar Abdülhamit'ten nefret etseler de onu devirmeye güç yetirememişlerdir; ancak Rumeli'de Hürriyeti ilan edebilmişlerdir. Ülkenin kalanında Hürriyeti ilan eden ise buna mecbur kalan Abdülhamit olmuştur. Dolayısıyla İttihat Terakki ile arasında bir denge oluşturan Abdülhamit tahtta kalmıştır. Abdülhamit'i desteklediği için Almanya'ya soğuk bakan çoğu İttihatçının buruk tavrı Bosna-Hersek'in ilhakıyla biraz daha derinleşmiştir. "Osmanlı Devleti adam oluyor, her tarafta seçimler yapılacak" kaygısıyla Avusturyalılar ile Bulgarlar alelacele birtakım olupbittiler planlamış, Bulgaristan bağımsızlığını ilan ederken Avusturya-Macaristan da kuramsal olarak Osmanlı egemenliğinde olan Bosna-Hersek'i ilhak etmiştir. Almanlar ise çok sevgili müttefikleri olan Avusturya-Macaristan'ın ilhakını destekleyerek antipati yaratmıştır. Daha sonra İtalyanların Trablusgarp'a saldırması da Almanları antipatik kılmıştır; çünkü İtalya, Almanya ittifak grubundandır.

Bu ortam içinde Osmanlı Hükümeti Bağdat demiryolunu yalnızca Almanların bir girişimi olmaktan çıkarmaya çalışmıştır. İngilizlerin ve Fransızların da katılması tarzında birtakım girişimler olması da herhalde İttihat ve Terakki'nin Alman antipatisinin bir sonucudur. Öte yandan Almanlar Hareket Ordusunu desteklemiş ve biraz önce söylediğim gibi İngiliz elçisi konsolosluklara "İşler yolundadır, merak etmeyin" diye genelge yollamıştır; hatta Selanik'teki İngiliz konsolosu iki defa Mahmut Şevket Paşa'yı ziyaret etmiş ve "Hareket Ordusunu İstanbul'a yürütmeyin" diye önce yumuşak, sonra sert bir uyarıda bulunmuş, "İmparatorluk yıkılır" diye de Mahmut Şevket'e parmak sallamıştır. Oysa Almanlar Hareket

Ordusunu destekleyerek puan kazanmıştır. Daha sonra 1910'da Mahmut Şevket Paşa Harbiye Nazırı olmuş, Harbiye bütçesini iki katına yükseltmek istemiş, mebuslar da İttihat ve Terakki'ye kızdıkları için yüzde yüze yakın bu artışı kabul etmiştir. Buna engel olamayan Maliye Bakanı Cavit Bey borç bulmak için Paris'te birtakım Fransız finans gruplarıyla anlaşmışsa da tam iş olacakken bu borca birtakım karşılıklar gösterilmesini, bağımsızlığa gölge düşüreceği gerekçesiyle kabul etmemiştir. Halbuki Osmanlı Devleti'nin borç için gelirini, vergisini karşılık göstermesi âdettendir. İttihatçılar ise bağımsızlık meraklısı oldukları için bunu yapmak istememişlerdir. Fransız Dışişleri Bakanı işi veto edince eli böğründe kalan Cavit Bey bu sefer Londra'da birtakım temaslar kurduysa da İngiliz Hükümeti, "Fransızların kabul edemediği şeyi biz de kabul edemeyiz" yanıtını vermiştir. Oradan da veto yedikten sonra Berlin'e giden Cavit Bey burada istediğini almıştır.

Almanya ile bir de askeri ittifak var. 2 Ağustos 1914'te Osmanlı Hükümeti ile Almanlar arasında gizli bir ittifak yapıldı. Harbin çıkacağı belliydi, çünkü bir gün önce Almanya Rusya'ya savaş ilan etmiştir. Nasıl olmuş da İttihat ve Terakki Hükümeti ülkeyi bile bile savaşa sokmuştur? Dört yıl boyunca Almanlarla Türkler iç içedir, çünkü kurmay heyetleri Almanlardan oluşur, cephe komutanları birçok yerde Almandır. Tabii muazzam Alman yardımları da gelmektedir bir yandan. İttihat ve Terakki hükümetinin Almanlarla yaptığı ittifak gizliydi; 1914 yazında Osmanlı Hükümeti savaş karşısında resmen tarafsız görünmekteydi.

5 Eylül 1914 günü hükümet kapitülasyonları kaldırma kararı aldı. Kapitülasyonlar Osmanlı'nın yarı bağımlılığının göstergesiydi, çünkü Osmanlı Devleti 1838'den sonra artık yarı bağımlı bir ülkedir. Kapitülasyonlar da bunu sağlayan bir mekanizmaydı. İttihat ve Terakki 9 Eylül'de kapitülasyonları iptal ettiğini duyurdu. İlginçtir, bu aynı zamanda İzmir'in kurtuluş tarihidir. Fakat haftalardır Avrupa'da savaş meydanlarında insanlar birbirini boğazlarken İstanbul'da büyük devletler, aralarındaki savaşı unutarak ortak bir notayla bu olayı protesto ettiler. Halbuki Almanların gizli ittifakı vardır, yan çizmeleri gerekirdi. Savaştan sonra görüşüleceğini söyleyerek zavallı Osmanlı Hükümeti'ni bütün savaş boyunca kendi müttefikini kapitülasyonların kaldırılmasına razı etmek için muazzam bir diplomatik uğraş vermek zorunda bıraktılar. Ancak savaşın sonuna doğru Almanya sıkışınca duruma razı oldu.

Almanların yine düşmanca sayılabilecek bir davranışları da Talat Paşa'nın katiline yapılan muameledir. Biliyorsunuz İttihat ve Terakki'nin A takımı, Talat, Enver, Cemal Paşalar, Bahattin Şakir, Dr. Nazım 1918 yılı Kasım ayının başında bir Alman gemisiyle

Rusya'ya kaçtılar. Talat Berlin'e yerleşti, Cemal ve Enver de dolaşiyor. 15 Mart 1921 günü Teleryan adlı bir Ermeni, Talat Paşa'yı vurdu; kalabalık bir sokakta tabancayı atıp kaçtıysa da Almanlar tarafından yakalandı, hatta dövülerek polise teslim edildi. Katilin kim olduğu konusunda hiçbir tereddüt ve şüphe yoktu. Daha sonra yargılanan Teleryan inanılmaz bir şekilde beraat etti, daha sonra Amerika'ya gitti ve orada Ermeniler tarafından bir heykeli dikildi. Düşünün ki dört yıl boyunca Almanlarla müttefik olarak kanını döken Osmanlı Devleti'nde bu süre zarfında İçişleri Bakanı ve ardından Sadrazam olarak görev yapan en önemli adam, Talat Paşa Almanya'ya sığınmış, onu öldüren adam apar topar bir mahkemeye beraat ettirilmiştir. Mahkeme bir buçuk gün sürmüş, on beş tanıktan sadece dokuzu dinlenmiştir. Bu da Almanların aslında Avrupa'daki diğer ülkelerden pek de farklı olmadıklarını gösterir.

Sonuç olarak Almanya dahil büyük Avrupa devletleri İttihat ve Terakki'yi sevmez, çünkü o müthiş modern bir kuvvettir ve Osmanlı Devleti'ni ayağa kaldırmak, adam etmek, modernleştirmek iddiasındadır, o da bu bütün emperyalist emellerine set çekecek bir durumdur. Eğer İttihat ve Terakki başarılı olursa bu onların sömürgeleri için de tehlikeli bir örnek olacaktır. Emperyalizm karmaşık bir şeydir, önemli bir bölümü de blöftür. "Siz kendinizi idare edemezsiniz, biz size uygarlık getiriyoruz" söylemleri yalanlanırsa sömürge sistemi olmayacaktır. Emperyalistlerin kafasında dünya ikiye bölünmüştür: sömürge olacak ve olmayacak ülkeler. Onların gözünde Osmanlı Devleti sömürge olacak bir ülkedir. İttihat ve Terakki başarılı olursa hem Osmanlı Devleti'ni sömürgeleştiremeyecekler hem de birileri bundan örnek alacaktır.

Aslında genel olarak Batılılar sadece İttihat ve Terakki'yi değil, Türkleri sevmemektedir. 19. yüzyılda insanlar "-fil" ve "-fob" diye ayrılmıştır: İngilizleri seviyorsanız Anglofilsiniz, nefret ediyorsanız Anglofobsunuz. Rusları seviyorsanız Rusofilsiniz, sevmiyorsanız Rusofobsunuz. Ben Türkiye ile ilgilenmiş bazı İngilizler üzerine çalışma yaptım. Bunların arasında Lord Byron Türkofob, David Urquhart önce Türkofob sonra Türkofildir, fakat Türkofilliği daha ziyade Rusofob olmasından kaynaklanır gibime geliyor. Willfrid Scawen Blunt halifelik konusunda Arapları öne çıkarır, tabii Türkofob bir adamdır. Meşhur casus Lawrens da yaman bir Türkofobdur.

Türkofil olanlar eski Türkiye'yi sevmektedir. Örneğin Piyer Loti Türklere âşıktır, ama eski Türklere, yani modernleşmemiş Türklere. Arapları sevenler de ilkel Arabı, Bedevi'yi sever. Acımasızca bir yorum yaparsak, ilkeli daha kolay sömürmek olanağı vardır; ilkel adam kendisini savunamaz. Bu sevginin egzotizme bağlanması ise bu kadar acımasız bir yorum

olmaz. Netice olarak, İttihat ve Terakki nefreti ya da sevgisizliđi esas itibariyle Türklerin sevilmemesi çerçevesine de oturtulabilir.